

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Наукова бібліотека**

***НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ЯК НАУКОВИЙ ТА ОСВІТНІЙ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ
ПРОСТІР УНІВЕРСИТЕТУ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ***

*(Матеріали XI науково-практичної конференції
30 серпня 2017 року)*

Рівне 2017

Наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету як науковий та освітній інформаційно-комунікаційний простір університету: досвід та перспективи : матеріали XI науково-практичної конференції, 30 серпня 2017 р. / РДГУ; Наук. б-ка; за ред. С. Н. Грипич, Г. П. Семенюк. – Рівне, РДГУ. – 2017. - 84 с.

***Відповідальна за
випуск:***

С. Н. Грипич - доцент, директор наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету.

Укладачі:

С. Н. Грипич - доцент, директор наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету.

Г. П. Семенюк – заступник директора з наукової роботи наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету.

На сторінках збірника представлені матеріали XI науково-практичної конференції «Наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету як науковий та освітній інформаційно-комунікаційний простір університету: досвід та перспективи». Серед розглянутих питань: нові технології оперативного інформування, сучасні проблеми каталогізації та систематизації, особливості організації обслуговування користувачів та ін.

Ухвалено методичною радою наукової бібліотеки
Рівненського державного гуманітарного університету
Протокол № 8 від 21.09. 2017 р.

**©Наукова бібліотека РДГУ 33028
м. Рівне, вул. Пластова, 31
[http:// library.rshu.edu.ua](http://library.rshu.edu.ua)
library.rshu@gmail.com**

Н. Б. КОЛОМІЄЦЬ

*зав. відділу наукової обробки
документів наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету*

**ВПРОВАДЖЕННЯ УНІВЕРСАЛЬНОЇ ДЕСЯТКОВОЇ
КЛАСИФІКАЦІЇ В ПРАКТИКУ РОБОТИ НАУКОВОЇ
БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

***Резюме.** Висвітлено питання впровадження УДК в практику роботи наукової бібліотеки РДГУ.*

***Ключові слова:** Універсальна десяткова класифікація, Консорціум УДК, Бібліотечно-бібліографічна класифікація, генеральний систематичний каталог, систематична картотека статей.*

Універсальна десяткова класифікація (УДК) — це міжнародна багатомовна класифікаційна система, що об'єднує всі галузі знань в єдиній універсальній структурі з загальною десятковою нотацією.

Таблиці УДК призначені для систематизації документів, пошуку інформації та організації фондів документів з усіх галузей знань у бібліотеках, видавництвах, інформаційних центрах тощо.

УДК — ієрархічна універсальна комбінована класифікаційна система, розроблена співробітниками Міжнародного бібліографічного інституту в Брюсселі на основі Десяткової класифікації Дьюї (ДКД). З 1992 року УДК є власністю міжнародної організації — Консорціуму УДК (Гаага,

Нідерланди), до якого входить і Міжнародна федерація з інформації та документації [1].

Міжнародним еталоном УДК є англomовна база даних, яка налічує близько 70000 класифікаційних рубрик. Оновлення УДК здійснюється щорічно, що дає змогу відображати всі зміни, події та явища, які відбуваються у світі. Система доповнень і змін публікується в спеціальному періодичному виданні «Доповнення і виправлення до УДК». Близько 130 держав світу використовують її як основну класифікаційну систему. В 1994 році Книжковою палатою України імені Івана Федорова було розроблено проєкт «Класифікаційна система України», що передбачав створення україномовної класифікації. Після детального вивчення та критичного аналізу переваг та недоліків, використовуваних в Україні й світі класифікаційних систем було обрано Універсальну десяткову класифікацію (УДК) з урахуванням її Міжнародного статусу та нагромадженого досвіду роботи з нею. Книжковою палатою імені Івана Федорова було підписано угоду з Консорціумом УДК і придбано ліцензію на підготовку і випуск таблиць українською мовою. Ведення, актуалізацію і вдосконалення українського варіанта таблиць УДК здійснює відділ класифікаційних систем Книжкової палати України імені Івана Федорова. В Україні таблиці УДК застосовуються з 2000 року. Від 1 липня 2009 року набув чинності національний стандарт ДСТУ 6096:2009 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Універсальна десяткова класифікація. Структура, правила ведення та індексування» [3]. Він установлює правила ведення таблиць УДК та їх використання для індексування документів.

В основі структури УДК - принцип десяткових дробів. Вона дозволяє розширювати її шляхом додавання нових цифрових позначень до існуючих, не змінюючи системи в цілому. Такої гнучкості немає жодна з створених вже систем класифікації.

Таблиці розподіляються на основні та допоміжні, а також додається алфавітно-предметний покажчик (АПП). Основна таблиця містить у собі поняття, специфічні до певних галузей науки, техніки, мистецтва тощо. У відповідності з системою УДК усі галузі знань поділяються на 10 основних класів: 0 - Загальний відділ; 1 – Філософія. Психологія; 2 – Релігія. Теологія; 3 – Суспільні науки; 4 – Вільний; 5 – Математика та природничі науки; 6 – Прикладні науки. Медицина. Техніка; 7 – Мистецтво. Декоративно-прикладне мистецтво. Ігри. Спорт; 8 – Мова. Мовознавство. Художня література. Літературознавство; 9 – Географія. Біографії. Історія. Кожен з цих класів підрозділяється на 10 розділів, які в свою чергу діляться на 10 підрозділів тощо. УДК має розгорнуту систему допоміжних таблиць, до них віднесені поняття, що повторюються, загальні для всіх або багатьох розділів (загальні визначники), або ті, що застосовуються лише в одному розділі (спеціальні визначники). До загальних визначників належать визначники місця, мови, форми, народів, часу, загальні визначники з дефісом.

Важливою складовою частиною УДК є алфавітно-предметний покажчик (АПП), який адекватно і максимально повно відображає зміст таблиць, значно прискорює пошук.

Наукова бібліотека РДГУ з 1983 року працювала по системі ББК, яка була впроваджена в роботу згідно з наказом Міністерства освіти СРСР «О внедрении советской Библиотечно-библиографической классификации (ББК) в практику работы библиотек Министерства просвещения СССР». Після того як наукова бібліотека отримала в 2001 році перше україномовне видання «Універсальна десяткова класифікація (УДК). Таблиці» та «Універсальна десяткова класифікація (УДК). Алфавітно-предметний покажчик» працівники відділу наукової обробки документів почали виконувати запити з систематизації наукових статей

викладачів, аспірантів, студентів університету за системою УДК. Для уніфікації систематизації документів в 2007-2010 роках було створено перевідні таблиці по системах ББК, ДК, УДК [2]. За цей період було засистематизовано понад 12000 наукових праць.

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України № 177 від 22 березня 2017 року «Про припинення використання Бібліотечно-бібліографічної класифікації та впровадження Універсальної десяткової класифікації» наукова бібліотека РДГУ розробила покроковий план переходу на таблиці УДК. План переходу на нову класифікаційну систему включає такі процеси роботи:

- вивчення нових таблиць УДК: основних та допоміжних (Універсальна десяткова класифікація (УДК). Таблиці. – 4-те вид., допов. – Київ, 2016);
- створення робочого варіанту таблиць УДК;
- оформлення роздільників на основні відділи генерального систематичного каталогу (ГСК) , систематичної картотеки статей (СКС), службових систематичних каталогів;
- розстановка роздільників у відповідні підрозділи ще не реорганізованих каталогів та картотек;
- доповнення абетково-предметного покажчика класифікаційними індексами УДК;
- систематизація нових надходжень літератури з четвертого кварталу 2017 року за новими таблицями УДК;
- розстановка нових надходжень літератури за роздільниками, оформленими по УДК;
- введення основних рубрик УДК до «Каталогу тем» електронного каталогу;
- оформлення поличних роздільників у фондах наукової бібліотеки за новими таблицями;
- створення перспективного плану повного редагування ГСК, СКС, службових каталогів на основі класифікації УДК.

Більшість сучасних документних класифікацій є комбінаційними. Вони дають широкі можливості для багатоаспектного відображення документів, забезпечують потрібну глибину індексації.

Основна особливість останніх видань УДК полягає в перенесенні мовознавства з 4 класу до 8, що сприяло більш логічному комплексоутворенню документів з філологічних наук.

Головна відмінність ББК від УДК полягає у методології. Основу бібліотечно-бібліографічної класифікації становить групування наук, побудованих за принципами діалектичного матеріалізму.

Міжнародне визнання УДК отримала не стільки завдяки своєму змісту, скільки завдяки технічним прийомам і засобам, що використані в ній, і, передусім, своїй індексації.. Структура індексації в УДК логічна, кожен наступний знак в індексі відображає відповідний рівень класифікації.

Робота по впровадженню УДК в практику роботи наукової бібліотеки РДГУ вимагає особливого підходу, глибоких знань, практичних навичок, вдумливості, відповідальності, значної зосередженості, наполегливості та самовдосконалення фахівців. Це є колективна робота задля успішного обслуговування наших користувачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Збанацька О. М. Універсальна десяткова класифікація (УДК) [Електронний ресурс] / О. М. Збанацька // Укр. бібл. енциклопедія. — Режим доступу: [http://ube.nplu.org/article/Універсальна десяткова класифікація \(УДК\).](http://ube.nplu.org/article/Універсальна_десяткова_класифікація_(УДК).) — Назва з екрана.

2. Наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету (1940-2015) : монографія / М-во

освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, Наук. б-ка ; за заг. ред. С. Н. Грипич. - Рівне : [Вид. О. Зень], 2015. - 471 с. - (До 75-річчя заснування).

3. Національний стандарт України. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Універсальна десяткова класифікація. Структура, правила ведення та індексування (ГОСТ 7.90-2007, MOD) ДСТУ 6096:2009. – Вид. офіційне. – Київ : Держспоживстандарт, 2009

4. Осина Р. М. Опыт перевода каталогов и фонда библиотеки на УДК / Р. М. Осина // Научно-техническая информация. Серия 1. Организация и методика информационной работы. – 2008. - № 8. – С.13-14.

5. Універсальна десяткова класифікація [Електронний ресурс] // Держ. наук. установа «Кн. палата України ім. І. Федорова». — Режим доступу: http://www.ukrbook.net/UDC/UDC_1.html. - Назва з екрана.

Зміст

1. <i>Грипич С. Н.</i> Наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету як науковий та освітній інформаційно- комунікаційний простір університету: досвід та перспективи	3
2. <i>Семенюк Г. П.</i> Розвиток електронних інформаційно-комунікаційних наукоємних технологій в науковій бібліотеці Рівненського державного гуманітарного університету	21
3. <i>Гаврилюк І. А.</i> Веб-сайт наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету як інструмент управління інформаційними потоками.....	29
4. <i>Поліщук С. М.</i> Створення Інституційного репозитарію Рівненського державного гуманітарного університету як моделі відкритого доступу до видань викладачів університету.....	36
5. <i>Іванчук О. В.</i> Довідково-бібліографічне обслуговування в електронному та віртуальному режимах у контексті інформаційно-комунікаційного сервісу наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету	44
6. <i>Ковальчук Л. В.</i> Інформаційно-аналітична діяльність наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету на допомогу освітньому та науковому процесам	50
7. <i>Потежна Н. О.</i> Бібліографічні бази даних книгозабезпечення освітнього процесу та аспірантури на допомогу інформаційному забезпеченню освітнього і наукового процесів Рівненського державного гуманітарного університету.....	59
8. <i>Коломієць Н. Б.</i> Впровадження Універсальної десятикової класифікації в практику роботи наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету	72

9. <i>Мельничук Г. П.</i> Обслуговування користувачів в електронному режимі як інноваційний вид обслуговування в науковій бібліотеці Рівненського державного гуманітарного університету	78
---	----

**НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЯК НАУКОВИЙ ТА ОСВІТНІЙ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ
ПРОСТІР УНІВЕРСИТЕТУ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

***Відповідальна за
випуск:***

С .Н. Грипич - доцент, директор
наукової бібліотеки Рівненського
державного гуманітарного
університету.

Укладачі:

С. Н. Грипич – доцент, директор
наукової бібліотеки Рівненського
державного гуманітарного
університету.

Г. П. Семенюк – заступник директора
з наукової роботи наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

Технічний редактор:

О. М. Білогубцева – провідний
бібліотекар наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

Комп'ютерна верстка:

Ю. М. Оліферчук - провідний
бібліотекар наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.